

Beoordeling van de scriptie van Jana Štěpánová, getiteld *Invloed van multiculturalisme op hedendaagse Nederlandse jeugdliteratuur*.

De centrale vraagstelling van deze scriptie is in hoeverre het thema multiculturalisme in de huidige Nederlandse jeugdliteratuur voorkomt, waarbij de schrijfster speciale aandacht besteedt aan de vraag of het werk van autochtone of allochtone schrijvers afkomstig is. Haar hypothese bij de subvraag is, dat het perspectief van deze twee groepen auteurs verschilt.

De scriptieschrijfster introduceert het onderwerp met een zorgvuldige afbakening van begrippen als cultuurverschillen, tolerantie en het “anders zijn”, en geeft een beschrijving van de fasen waarin de contouren van een multiculturele samenleving zich in Nederland zichtbaar werden, namelijk via de fenomenen ‘gastarbeiders’, ‘asielzoekers’, ‘immigratie’, tot het concept ‘multiculturele samenleving’.

Op bibliografisch gebied heeft Jana Štěpánová zich met voortvarendheid een weg gebaad door de hulpmiddelen om een zuiver corpus te verkrijgen. Zo ontdekte zij als belangrijke bron de internetdatabase, het ‘Centraal Bestand Kinderboeken’, waarin zij door middel van een zoekweg gebaseerd op de begrippen ‘multiculturele samenleving’, ‘allochtoon’, ‘de Ander’, ‘immigrant’, ‘cultuurverschillen’, enz. haar corpus samenstelde. Incompleteid die zou kunnen ontstaan bij allochtone schrijvers die niet over deze thema’s schrijven heeft zij getracht te repareren met zoeken op de (buitenlandse) naam, wat ik voor een Tsjechische studente op zichzelf al een hele prestatie vind. Ook met behulp van bijkomende eisen naast het thema (geen educatieve boeken, leeftijd 2-14; geen vertalingen, uitgekomen 2000-2010) is zij tot een verantwoord corpus gekomen. Een laatste onderscheid dat zij heeft aangebracht is de onderscheiding van de multiculturele en postkoloniale optiek, waarbij ze voor het laatstgenoemde verschijnsel kolonisatie of dekolonisatie kenmerkend acht, omdat de multiculturele thematiek (ondanks enige mogelijke overlap) in principe geen koloniale geschiedenis kent.

Zo ontstond een corpus van 17 kinderboeken van 17 allochtone auteurs, die zij naar land van herkomst indeelt en inhoudelijk karakteriseert, en van de 30 (‘belangrijkste’) kinderboeken van 15 autochtone auteurs. Het is duidelijk, dat hier veel werk verzet is en dat het veel tijd gevraagd moet hebben om de boeken inhoudelijk te karakteriseren of te lezen. Wel zou ik graag een toelichting willen bij het gebruikte woord de ‘belangrijkste’ kinderboeken, naast een antwoord op de vraag in hoeverre bij de samenstelling van dit corpus is gestreefd naar volledigheid.

De gekozen werken heeft Jana op twee onderdelen geanalyseerd, namelijk de visie van ‘de Ander’ en het concept van multiculturalisme, waarbij opvalt dat zij weinig aandacht aan het gebruikte analysemodel besteedt. In de praktijk kan zij hiermee goed uit de voeten, maar toch zou ik graag enige Algemene Literatuurwetenschappelijke reflectie op deze twee begrippen (de visie van de Ander en het concept van multiculturalisme) als analysemodel wensen.

In de conclusie schrijft Jana: ‘En juist daar gaat het vaak fout; bijvoorbeeld onderschatten sommige auteurs de literaire waarde van de realistische karakterisering van hun personages en vervullen hun verhaal met hoeveelheid van onwaarschijnlijke gebeurtenissen en

leerzame momenten.’ In dit citaat wordt het materiaal niet meer vanuit een thematisch criterium gezien, maar naar literair en esthetisch karakter. Vanuit dit geheel nieuwe gezichtspunt is er een andere beschrijving van het materiaal te maken en ik nodig Jana uit om de beschreven werken van met name allochtone auteurs nauwgezet aan dit waardeoordeel te onderwerpen, waarbij het vooral van belang is dat expliciete criteria geformuleerd worden om het gebruikte woordje ‘fout’ te onderbouwen.

De wijze waarop Jana Štěpánová aan deze scriptie gewerkt heeft trof me door de zelfstandige, inventieve en doortastende manier van materiaal verzamelen, en door de grote persoonlijke belangstelling die zij voor dit nieuwe materiaal toonde. Voor het eerste deel van de scriptie zou zeker een ‘uitstekend’ op zijn plaats zijn, maar bij het tweede analytische deel bleef de lezer met vragen achter. Op een aantal vragen hoop ik nog overtuigend antwoord te krijgen, maar nu al is zeker dat ik met veel genoegen het judicium ‘goed’ kan toekennen (2) aan een scriptie waarin de nieuwe materie met veel verve onderzocht is.

E.J. Krol